

науки України, Херсон, 2021. URL: <http://surl.li/fdhosk> (дата звернення 09.05.2025 р.).

2. Іванюта Т.М., Бересенева А.О. Економічне обґрунтування поняття адаптації підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць*. Вип. 6 (181). 2016. С. 32-35.

3. Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення: *монографія за редакцією Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2020. 260 с.*

4. Носань Н.С., Назаренко С.А., Мусієнко Р.В. Аналіз інтеграції технологічних інновацій у мотиваційні стратегії підприємства. *Економічний простір*. №193, 2024. С. 21-25. <https://doi.org/10.30838/EP.193.21-25>

5. Malak H. (2022). Digitization vs Digitalization: What's The Difference? The ECM Consultant. *Information Management Simplified*. URL: <https://theecmconsultant.com/digitization-vs-digitalization/>

6. Кірдіна О. Г., Ковальов А. Ю. Детермінанти розвитку цифрових платформ та їх вплив на конкуренцію. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. №81-82, 2023. С. 41-52. <https://doi.org/10.18664/btie.81-82.287117>

7. Новікова, Н., Дьяченко, О., & Гончаренко, О. (2023). Цифрові платформи як драйвер розвитку економіки. *Scientia fructuosa*. 2023. № 4. С. 47-66. [https://doi.org/10.31617/1.2023\(150\)04](https://doi.org/10.31617/1.2023(150)04)

8. Зайцева О., Шукліна В., Кармазінова В. (2024). Розвиток цифрових торговельних платформ на ринках B2C та C2C. *Міжнародний науково-практичний журнал «Товари і ринки»*. №3(51). С. 24-39. [https://doi.org/10.31617/2.2024\(51\)02](https://doi.org/10.31617/2.2024(51)02)

Марія БУГАЄВА,

канд. екон. наук, професор,

Центральноукраїнський національний технічний

університет, Україна

(<https://orcid.org/0000-0002-7460-9279>)

Дмитро СИДОРЕНКО,

здобувач вищої освіти,

Центральноукраїнський національний

технічний університет, Україна

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ПІСЛЯКРИЗОВОГО ПЕРІОДУ

Повномасштабна криза – чи то економічна, чи спричинена війною – завдає значної шкоди економіці та соціальній сфері країни. В Україні війна призвела до різкого збільшення кількості вразливих категорій населення (біженців, внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю) та зростання безробіття. В таких умовах соціальне підприємництво здатне згладити низку гострих суспільних проблем і прискорити їх розв’язання, сприяючи працевлаштуванню та соціальній адаптації незахищених груп населення. Таким чином, соціальне підприємництво постає як важливий інструмент підвищення економічної стійкості та соціальної інтеграції у процесі післякризового відновлення.

Єдиного загальноприйнятого визначення соціального підприємництва поки не існує, однак головна ідея полягає у поєднанні підприємницької діяльності з досягненням суспільно корисної мети. На відміну від традиційного бізнесу, де метою є отримання прибутку, соціальне підприємство ставить на чільне місце вирішення соціальних проблем і має чітку соціальну місію⁷. Дослідженнями доведено, що соціальне підприємництво – це унікальна можливість поєднати соціальну місію із бізнес-моделлю заробітку, надання послуг чи продажу товарів⁸. В науковій літературі соціальне підприємництво розглядається як інструмент для досягнення соціальних цілей та нівелювання диспропорцій у розподілі благ у суспільстві⁹. До основних функцій таких підприємств належать: надання товарів і послуг у тих сферах, які недостатньо охоплені державою чи ринком, створення робочих місць для соціально вразливих груп, реінвестування прибутку в соціальні проекти тощо. Таким чином, соціальні підприємці заповнюють ніші, де існує суспільна потреба, забезпечуючи інноваційні шляхи розв’язання соціально-економічних проблем.

Соціальне підприємництво робить вагомий внесок як у економічну стабільність, так і в поліпшення соціального клімату під час відновлення після кризи. По-перше, соціальні підприємства стимулюють економічну активність і створення робочих місць, особливо для тих, хто має труднощі з працевлаштуванням на відкритому ринку (ветерани, люди з інвалідністю, переселенці тощо). По-друге, соціальні підприємці розвивають місцеві громади, направляючи прибуток на розв’язання соціальних проблем (освіта, охорона здоров’я, екологія, підтримка вразливих груп). За оцінками ООН, соціальна економіка (сукупність підприємств з соціальною місією) генерує близько 7% світового ВВП та

⁷ URL: <https://surli.cc/irjamz>

⁸ URL: <https://surli.li/piraen>

⁹ URL: <https://surli.li/qnzmrm>

є більш стійкою в умовах криз, ніж традиційні сектори¹⁰. Це означає, що під час потрясінь соціальні підприємства часто виявляються гнучкішими та ефективнішими у підтриманні зайнятості й наданні необхідних послуг найбільш уразливим групам населення. В українських реаліях соціальне підприємництво вже демонструє потенціал для прискорення післявоєнного відновлення економіки. Отже, поширення соціального підприємництва зміцнює економічну стійкість держави, одночасно посилюючи соціальну згуртованість.

В Україні останніми роками з'явилося чимало успішних соціальних підприємств, що підтверджують ефективність цього підходу на практиці. У різних містах діють приклади соціального бізнесу, які вже стали відомими: ветеранська піцерія *Veterano Pizza* у Києві та інших містах працевлаштовує ветеранів війни та сприяє їх реінтеграції у мирне життя; громадський ресторан *Urban Space 100* в Івано-Франківську спрямовує 80% свого прибутку на фінансування громадських проєктів розвитку міста; Львівська свічкова мануфактура у Львові забезпечує роботою людей з порушеннями слуху та іншими інвалідностями, поєднуючи бізнес із соціальною інклюзією. Такі підприємства не лише успішно працюють на ринку, а й вирішують конкретні соціальні проблеми. Як зазначають оглядачі, соціальні бізнеси на кшталт *Veterano Pizza*, *Urban Space* чи Львівської свічкової мануфактури розвивають суспільство та реалізують різнопланові проєкти, стаючи моделями сталого розвитку. В умовах війни також з'являються нові ініціативи: швейні кооперативи переселенців, інклюзивні пекарні (наприклад, *Good Bread from Good People* у Києві, де працюють люди з ментальною інвалідністю) тощо. Ці кейси демонструють, що навіть під час кризи українські підприємці здатні вести бізнес із серцем, допомагаючи тим, хто цього найбільше потребує, і одночасно сприяючи економічному відродженню своїх громад.

Попри значні переваги, соціальне підприємництво в Україні стикається з низкою викликів. Перш за все, спостерігається законодавча невизначеність: наразі в українському правовому полі відсутнє чітке визначення та організаційно-правовий статус «соціального підприємства». Через це соціальні бізнеси не мають податкових пільг чи державних преференцій, які могли б полегшити їх діяльність. Відповідно, фінансове навантаження на такі підприємства лишається високим, а ризики – значними. По-друге, бракує системної підтримки та фінансування. Більшість соціальних стартапів покладаються на гранти, донорські кошти або власні ресурси засновників, що обмежує масштаби

¹⁰ URL: <https://surl.li/lqplch>

їхнього розвитку. Держава хоча й реалізує окремі програми підтримки (навчальні програми, конкурси на отримання допомоги, співпраця з міжнародними організаціями тощо), проте ці зусилля поки точкові. Так, дослідники відзначають необхідність розробки цілісної державної політики стимулювання розвитку соціального підприємництва в Україні. Своєю чергою, повоєнна економічна ситуація і загальні наслідки кризи (спад платоспроможності, руйнування інфраструктури, відтік кадрів) створюють додаткові перешкоди для ведення будь-якого бізнесу, особливо соціально орієнтованого. Тим не менш, багато соціальних підприємців продовжують діяльність навіть у складних умовах, шукаючи нові моделі та партнерства для забезпечення стійкості своїх ініціатив.

Незважаючи на згадані труднощі, перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні є досить обнадійливими. Зростає розуміння того, що соціальні бізнеси можуть стати невід'ємною частиною повоєнної відбудови та сталого розвитку. На державному рівні поступово формуються орієнтири підтримки: розробляються пропозиції щодо законодавчого визнання соціальних підприємств, інтеграції їх у стратегії розвитку громад та країни. Міжнародна спільнота також активно долучається до підтримки: реалізуються програми ООН та ЄС (наприклад, ініціатива EU4Youth з навчання молоді соціальному бізнесу), діють глобальні мережі на кшталт Catalyst 2030, що надають українським підприємцям консультації, гранти та контакти для розвитку. Важливо, що сама українська громада дедалі більше цінує соціально відповідальний бізнес – зростає попит на послуги і товари від підприємств, які мають суспільно корисну місію. Така підтримка “знизу” створює сприятливий ґрунт для появи нових соціальних стартапів. Отже, за належних умов – законодавчого врегулювання, фінансової та освітньої підтримки – сектор соціального підприємництва здатний масштабуватися і стати потужним драйвером сталого та інклюзивного розвитку країни.

Отже, соціальне підприємництво відіграє дедалі помітнішу роль у післякризовому відновленні, поєднуючи в собі економічну доцільність із вирішенням соціальних завдань. Для України, що переживає наслідки війни та інших криз, соціальне підприємництво слугує ефективним інструментом зміцнення економічної стійкості та соціальної інтеграції. Соціальні підприємства створюють робочі місця, залучають до економічної діяльності вразливі групи населення та спрямовують ресурси на нагальні потреби громад. Наукові дослідження і реальні кейси в Україні засвідчують, що цей підхід здатен прискорити вихід із кризи та забезпечити більш інклюзивний розвиток. Важливо продовжити формування підтримувального середовища – правового, фінансового та інформаційного – для соціальних підприємців. У підсумку, соціальне

підприємництво може стати одним із наріжних каменів післякризового відновлення України, відіграючи подвійну роль: відбудова економіки на засадах сталості та одночасне вирішення соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Валюс Л.О. Війна в Україні як каталізатор розвитку соціального підприємництва. *Трансформаційна економіка*, 2023, № 2(02), с. 10–15. DOI: 10.32782/2786-8141/2023-2-2
2. Ачкасова О.В. Розвиток соціального підприємництва в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2022, № 37. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-37-40.
3. Бойда С. Соціальне підприємництво як інструмент післявоєнної відбудови економіки України. *Економіка та суспільство*, 2023, № 58. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-58-25.
4. Сабецька Т. Економічний зміст та історія розвитку соціального підприємництва. *Економіка та суспільство*, 2023, № 48. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-48-44.
5. Богацька Н. Перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*, 2023, № 53. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-53-4.

Марія БУГАЄВА,
канд. екон. наук, професор,
Центральноукраїнський національний технічний
університет, Україна
(<https://orcid.org/0000-0002-7460-9279>)

Михайло БЄЖАН,
здобувач вищої освіти,
Центральноукраїнський національний
технічний університет, Україна

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГАЛУЗІ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

Зростання екологічних проблем та глобальні цілі сталого розвитку (ЦСР) привернули увагу до концепції «зеленої економіки». Ця модель економічного розвитку передбачає зростання, що поєднується з екологічною сталістю та соціальною інклюзивністю. Зелене підприємництво – це провадження бізнесу з урахуванням принципів охорони довкілля, впровадження екологічних інновацій та ефективного